

Primum non nocere - vooreerst niet schaden

Duurzaam Pensioen voor Zorgverleners

pilootproject FairFin 2016-2019
Anneleen De Bonte

DUURZAAM PENSIOEN

FAIRFIN

Een project van FairFin met steun van de Vlaamse Overheid, SDGs.be en FIDO

Vlaanderen
verbeelding werkt

Federaal Instituut voor
Duurzame
Ontwikkeling

Inhoud

Inleiding	3
1. Pilootproject op twee sporen	5
2. Waarom duurzaam pensioen nog niet de regel is: lessen onderweg	6
3. Concrete stappen richting duurzaam pensioen	10
Amonis	11
Curalia	12
Bank Van Breda	13
P&V/Vivium	14
AG Insurance	15
4. Conclusie en aanbevelingen	16
Dankwoord	17

Inleiding

Het verhaal

'Primum non nocere' – vooreerst niet schaden. Het basis-principe van alle zorgverlening, zo oud als Hippocrates. Maar wat als mijn pensioengeld dat wél doet? Wat als dat geld geplaatst wordt in investeringen die gezondheid en mensenrechten schenden? Deze bedenking vormde de kiem voor dit project.

Mijn collega en ik vonden het logisch om de maatschappijvisie van onze nieuwe huisartspraktijk door te trekken in de financiering. We zochten en vonden een bank die uitsluitend projecten financiert die hun maatschappelijke en/of ecologische meerwaarde bewijzen. Voor onze verzekeringen en pensioenvoorzieningen bleek dat een stuk moeilijker, terwijl een snelle rekensom leerde dat via deze kanalen, alleen al voor de zorgsector, vlotjes miljarden euro worden geïnvesteerd in financiële producten.

Een steekproef bij enkele pensioenproducten in de tweede pijler leverde ontgoochelende resultaten op: als beheerders al enige informatie vrijgeven rond hun investeringsbeleid, dan blijkt al snel dat in die portefeuilles bedrijven en staten te vinden zijn die niet bepaald bekend staan om hun bijdrage aan gezondheid en welzijn van mens en planeet.

Steeds meer gefascineerd door de rol van geld in de wereld, werkte ik me door een stapel artikels, boeken en documentaires over de grote uitdagingen van onze tijd. Klimaatverandering, overbevolking, lucht- en waterverontreiniging, groeiende ongelijkheid, verlies van biodiversiteit, cyclische financiële crisissen tot en met één megacrisis in 2008 die ons bracht tot op de rand van een implosie van het hele systeem.

Gelukkig was er ook die andere stapel literatuur: over hoe verandering altijd begint bij kleine, moedige initiatieven in de marge, over verandering die al bezig is en over nieuwe economische modellen die voorzichtig ingang vinden. Over duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals, verder afgekort als SDG's) waar de Verenigde Naties het zowaar over eens geworden zijn. Anders en beter is mogelijk, maar niet zonder diepgaande systemische verandering.

De link tussen de investeringen met mijn eigen pensioengeld en de uitdagingen waar de wereld voor staat, leek een geschikte hefboom om een steentje bij te dragen aan verandering. Wat heb je nodig om duurzame ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren voor de langere termijn?

Investeringen, natuurlijk ook op de langere termijn. De reserves bij uitstek die met een lange-termijndoelstelling worden geïnvesteerd, zijn de pensioengelden in de tweede en derde pijler. Is dat niet de perfecte match? Geld dat voor 30 tot 40 jaar wordt geparkeerd is toch prima geschikt om in te zetten voor ontwikkelingsdoelstellingen met dezelfde tijdschikking?

Collega's in de zorg die ik sprak over deze bedenking, reageerden bijna allemaal hetzelfde. Eerst verbaasd: zitten er écht aandelen of obligaties van wapenproducenten in het fonds dat voor mijn pensioen moet zorgen? Wordt mijn geld echt nog ingezet voor olieboringen aan de zuidpool? Daarna een zucht, omdat ze werkelijk géén zin hebben om met financiële en administratieve rompslomp bezig te zijn. Heel vaak ondertekenden ze wel meteen de vraag naar een duurzaam alternatief. Want de logica dat pensioengeld een hefboom kan zijn voor welzijn en wereldwijde duurzame ontwikkeling volgen ze wel.

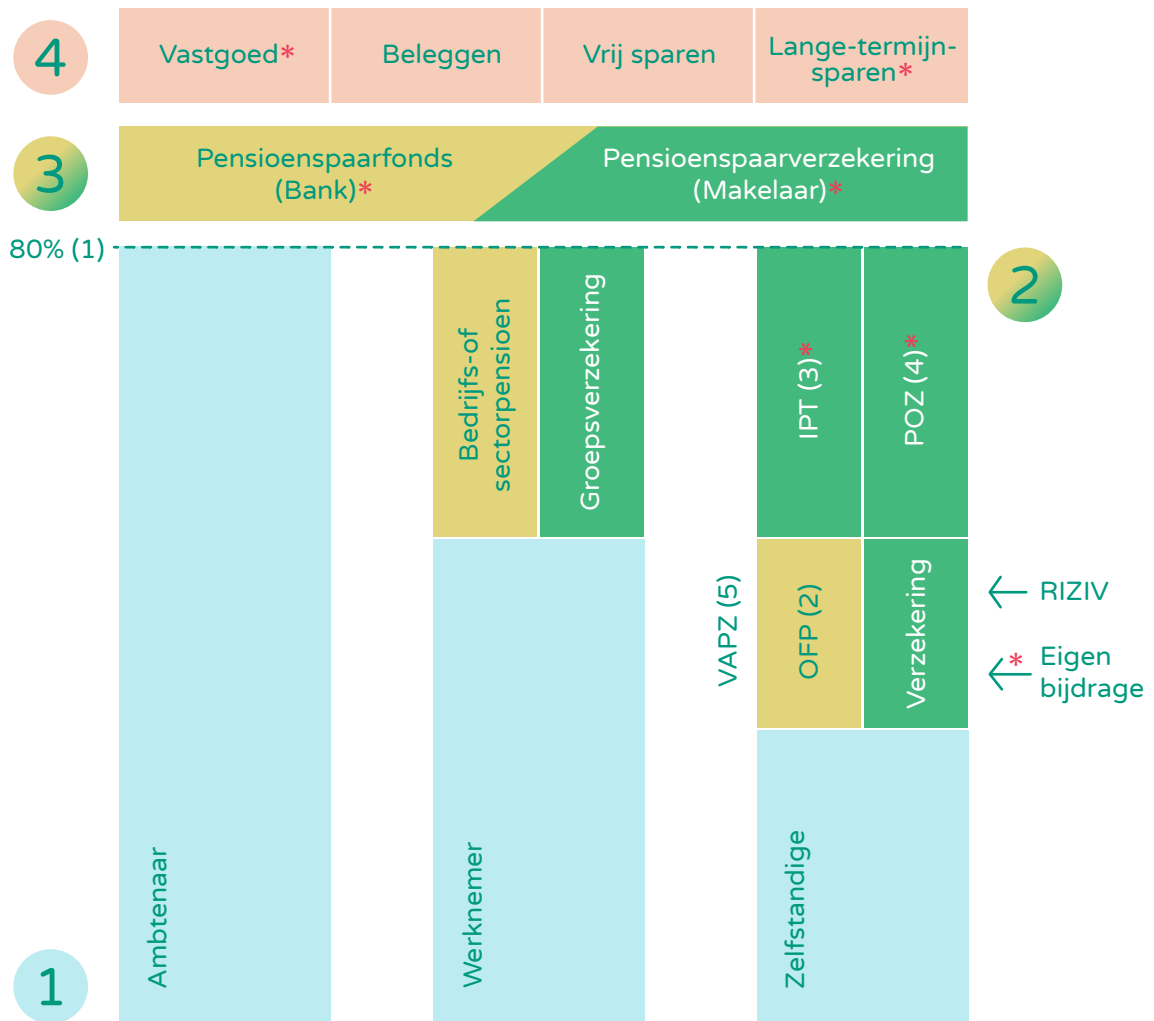
Met die redenering stapte ik naar FairFin. We besloten om met een pilootproject op het terrein te onderzoeken of en hoe pensioengeld van zorgverleners beter kon ingezet worden voor ontwikkelingsdoelstellingen in het algemeen en voor gezondheid en welzijn in het bijzonder.

Het Belgisch pensioenstelsel

Om goed te situeren over welk geld we verder spreken, geven we in figuur 1 een overzicht van het Belgische pensioenstelsel. Daarbij is het belangrijk om te weten dat de eerste pijler, het wettelijk pensioen, voor gepensioneerden van vandaag wordt betaald door de werkende mensen van vandaag. Dit **solidariteitssysteem** wordt ook **'omslagstelsel'** genoemd. Hier is dus geen tussenkomst van de financiële markten. Het geld van pensioenvoorzieningen in de **tweede, derde en vierde pijler** is geld van de individuele burger dat door de werkgever of door de burger zelf wordt geïnvesteerd in financiële producten (via fondsen of verzekeringen) die later voor het eigen pensioen moeten zorgen. Dit systeem wordt **'kapitalisatie'** genoemd.

—

Figuur 1: overzicht van het Belgische pensioenstelsel

LEGENDE

* fiscaal voordeel op de premie, echter niet onbeperkt!
 Informeer je goed over plafonds.

- 1 Eerste pijler: het wettelijk pensioen dat wordt gefinancierd door de sociale zekerheid. Hiervoor zijn het de werkende mensen van vandaag die via sociale bijdragen het pensioen financieren van de gepensioneerden van vandaag. Hier is dus géén tussenkomst van de financiële markten.
- 2 Tweede pijler: het aanvullend pensioen. Voor werknemers wordt dit meestal gefinancierd door de werkgever of de bedrijfssector. Zelfstandigen kunnen zelf sparen voor een Vrij Aanvullend Pensioen Zelfstandigen (VAPZ), dat voor zelfstandigen in de zorg die de conventie onderschrijven bovendien wordt ondersteund met een jaarlijkse premie vanwege het RIZIV ('Sociaal Statuut RIZIV' of 'RIZIV-contract').
- 3 Derde pijler: vrijblijvend pensioensparen met fiscaal voordeel.
- 4 Vierde pijler: vermogensopbouw op eigen initiatief bv. vastgoed, vrij sparen, beleggen, lange-termijnsparen

- (1) 80% grens: wettelijk + aanvullend pensioen samen mogen niet meer bedragen dan 80% van het laatste inkomen
- (2) OFP = Organisme voor de Financiering van Pensioenen, ofwel pensioenfonds
- (3) IPT = Individuele Pensioentoezegging: mogelijkheid om aan bepaalde werknemers van een vennootschap een bijkomende pensioenvoorziening op te bouwen met fiscaal voordeel. Binnen IPT is het mogelijk om voor tak 23 of gemengde tak 21-tak 23 ('tak 44') formules te kiezen.
- (4) POZ = Pensioenovereenkomst voor Zelfstandigen: het recent ingevoerde equivalent van IPT voor zelfstandigen die geen vennootschap hebben. Ook hier zijn tak 23 of gemengde tak 21-tak 23 formules mogelijk.
- (5) VAPZ = Vrij Aanvullend Pensioen Zelfstandigen

■ Pensioenfonds en pensioenspaarfonds: onder toezicht van de FSMA (de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten)

- Gaan bijna altijd 'middelenverbintenis' aan, waarbij ze zich ertoe verbinden de bijdragen zo goed mogelijk te beleggen zonder rendement te waarborgen.
- Voor- en nadelen zoals bij een tak 23 verzekering: het risico is hoger, de mogelijke opbrengst is ook hoger.

■ Verzekeringsproducten: onder toezicht van de Nationale Bank

- Tak 21: 'resultaatsverbintenis'
 - geeft op elk moment kapitaalgarantie.
 - waarborgt een minimumrendement met daarnaast winstdeelname volgens resultaten.
 - uitschieters in opbrengst uitgesloten (zowel naar boven als naar beneden).
 - Gelden zijn vooral geïnvesteerd in staats- en bedrijfsobligaties, die traditioneel als veilig worden beschouwd. (De crisis van 2008 leerde dat die veiligheid niet zo absoluut is als ze wordt voorgesteld!)
 - VAPZ en groepsverzekeringen zijn tak 21 producten.
 - Vallen onder depositogarantiestelsel: bij faillissement van de verzekeraar garandeert de staat tot EUR 100.000
- Tak 23: 'middelenverbintenis' of 'inspanningsverbintenis'
 - levensverzekering verbonden aan een beleggingsfonds: het onderliggende fonds bepaalt de resultaten.
 - geen kapitaalgarantie
 - geen gegarandeerd rendement
 - laat een meer dynamische beleggingsstijl toe, waardoor hogere opbrengsten maar ook hogere verliezen mogelijk zijn.
 - Vallen niet onder het depositogarantiestelsel.
 - Voor IPT, POZ of pensioenspaarverzekering kan je kiezen voor tak 23- producten of voor een combinatie van tak 21 met tak 23 (ook wel 'tak 44' genoemd) waardoor toch een gedeeltelijke kapitaalgarantie mogelijk is.

1

Pilootproject op twee sporen

We zagen twee mogelijke pistes om de opties voor duurzaam pensioen op het terrein te verkennen. Wat als we zelf zo'n pensioenproduct zouden bouwen? We merkten een duidelijke interesse, vooral bij de jonge generatie. In geen tijd en met beperkte middelen konden we enkele honderden geïnteresseerde zorgverleners verzamelen voor een duurzaam alternatief voor het VAPZ. Bovendien verzekerden mensen met ervaring in duurzaam beleggen ons dat dit mogelijk moest zijn, zelfs binnen de voorwaarden van de financiële toezichthouder¹. Er werd ons voorgerekend dat we 2000 geïnteresseerden zouden moeten vinden om voldoende startkapitaal te verzamelen en dat was een haalbare opdracht. Een nieuw fonds zou bewijzen dat het mogelijk was en zou de lat voor de hele sector hoger leggen.

Dit eerste spoor liep dood door een bizarre kronkel in de wetgeving. Heb je een RIZIV-contract en zou je van beheerder wensen te veranderen en je gespaarde reserves meenemen, dan betaal je daarop een **fiscale penaliserende van 33%**. Een parlementaire vraag over deze regel maakte ons weinig wijzer: het veranderen van pensioenbeheerder wordt blijkbaar gelijkgesteld met het vroegtijdig afkopen van het contract voor de einddatum is bereikt. Tot zover de minister.

Maar waarom? Dat je aan je beheerder een uitstap-kost betaalt bij voortijdig beëindigen van het contract lijkt logisch, maar dat je aan de fiscus 33% betaalt terwijl je je reserves integraal overbrengt naar een ander contract met dezelfde doelstelling (namelijk aanvullend pensioen), dat houdt toch geen steek? En wat al helemaal absurd is: voor VAPZ-contracten in andere sectoren geldt dit niet en kunnen de reserves wél verplaatst worden. Het lijkt niet wijs om

pensioengeld even mobiel te laten worden als contracten bij energieleveranciers, want dat zou juist méér korte-termijndenken stimuleren ('dit jaar haalt x beter rendement, dus verhuizen we met zijn allen naar x zonder naar de langere termijn te kijken'). Maar op minstens enkele momenten in je loopbaan zou je toch de kans moeten krijgen om over te stappen naar een aanbieder die om welke reden dan ook - bijvoorbeeld dankzij een goed duurzaamheidsbeleid - beter is dan een andere? Deze fiscale regel bevestigt het vermoeden dat gevestigde spelers in een sector uiteindelijk zo invloedrijk worden dat ze blijkbaar de wet naar hun hand kunnen zetten.

Een ander spoor was om bestaande aanbieders te motiveren om hun huidige portefeuille duurzamer te maken. Een nieuw product heeft een aantrekkelijke en krachtige uitstraling, maar het duurzamer maken van bestaande portefeuilles heeft een veelvoud aan impact.

De teller met geïnteresseerden steeg intussen gestaag tot bijna vijfhonderd. Dus gingen we in gesprek met elke aanbieder die interesse toonde om in overleg met ons werk te maken van een sterk duurzaamheidsbeleid. Ondanks de openheid om hierover in gesprek te gaan, botsten we in eerste instantie vaak op terughoudendheid en praktische bezwaren. Bovendien viel het op dat er enorm veel kennis en ervaring met duurzaam investeren bij gespecialiseerde instellingen en experts zit, zonder dat die de weg lijkt te vinden naar alle aanbieders. Door de huidige aanpak in vraag te stellen, ontstond echter een bijzonder boeiende dialoog.

¹ Het financieel toezicht heeft tot taak de stabiliteit en veiligheid van het financieel systeem te bewaken. In België wordt dit toezicht uitgeoefend door twee instellingen:

- het integraal toezicht op banken, verzekeringsondernemingen en andere financiële instellingen, dat toevertrouwd is aan de Nationale Bank (NBB)
- het toezicht op de financiële markten en de consumentenbescherming, die onder de bevoegdheid vallen van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA)

2

Waarom duurzaam pensioen nog niet de regel is: lessen onderweg

Niet iedereen deelt de ‘sense of urgency’

‘Het laatste rapport over klimaatopwarming is grimmige lectuur – en de magere hoop die het biedt dreigt verkwaamd te worden,’ kopt The Economist in oktober 2018². Het artikel verscheen naar aanleiding van de publicatie van het nieuwste VN klimaatrapport. Dit rapport concludeert dat we alle redenen hebben om de gemiddelde opwarming op aarde te beperken tot 1,5° in plaats van 2° - en dat we nog 11 jaar de tijd hebben om de nodige grootschalige acties te ondernemen.

Begin januari publiceert het World Economic Forum haar jaarlijks ‘Global Risks Report’³, waarvan de editie 2019 als ondertitel meekreeg ‘Out of Control’. We lezen bijvoorbeeld: ‘Environment-related risks dominate the survey for the third year in a row, accounting for three of the top five risks by likelihood and four by impact.’ Met andere woorden: 1000 wereldexperts uit universiteiten, privésector, publieke sector en middenveldorganisaties zien de problemen met milieu en klimaat gevaarlijk uit de hand lopen als we niet snel en op alle cruciale fronten tegelijk handelen.

Eén van de meest gezaghebbende tijdschriften in de gezondheidszorg, The Lancet, richtte een eigen onderzoeksgroep op die de impact van klimaatverandering op de volksgezondheid in kaart brengt en becijfert. In hun rapport van 2018 schrijven ze: ‘Een gebrek aan vooruitgang bij het

terugdringen van emissies en het opbouwen van adaptieve capaciteit bedreigt zowel het leven van mensen als de levensvatbaarheid van de nationale gezondheidssystemen waarvan zij afhankelijk zijn, met de potentie om de centrale infrastructuur voor volksgezondheid te overweldigen.’⁴

Intussen hoorden we financiële beheerders en woordvoerders op hoog niveau zeggen:

- ‘*We mogen toch niet te snel willen gaan met het afbouwen van investeringen in fossiele brandstoffen.*’
- ‘*Als we vandaag nog wagens verzekeren die op fossiele brandstoffen rijden, dan zou het toch hypocriet zijn om intussen de investeringen in olie te stoppen?*’
- ‘*Duurzaam investeren is allemaal wel mooi, maar we mogen het pensioen van onze klanten daar toch niet aan opofferen?*’

Het was verbazend hoe vaak uitspraken van dit type opdoken in gesprekken en mails met mensen uit de financiële sector. Je kan ze samenvatten als ‘*laten we maar niet teveel afwijken van ‘business as usual’*’. Het kan twee dingen betekenen: ofwel hebben zij diezelfde rapporten niet gezien of nemen ze ze niet ernstig, ofwel zien ze voor zichzelf geen enkele verantwoordelijkheid in de nodige acties binnen die krappe 11 jaar.

2 <https://www.economist.com/science-and-technology/2018/10/11/the-latest-report-on-global-warming-makes-grim-reading>

3 <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2019>

4 <http://www.lancetcountdown.org/the-report/>

De constante: iedereen wijst naar de anderen

Het is een symptoom van een super-probleem: niemand heeft het gevoel dat hij/zij echt mee verantwoordelijk is voor het probleem en dus ook niet voor de oplossing. Dat gevoel klopt echter niet: sommige mensen hebben door hun functie en hun netwerk wel degelijk meer invloed. Wat als iedereen verantwoordelijkheid zou nemen in verhouding tot zijn potentiële impact op oplossingen? Is het niet overduidelijk dat een bewuste CEO of CIO⁵ van een financiële instelling een veel grotere positieve impact realiseert als hij/zij kiest voor een consequent duurzaam investeringsbeleid met tientallen miljarden euro's – in vergelijking met een dappere burger die naar het werk fietst?

In plaats daarvan noemen beheerders heel vaak het **proportionaliteitsbeginsel**: ze investeren het exacte bedrag in duurzame investeringen dat correspondeert met het aantal mensen die er specifiek naar vragen. Vergelijk het met het kopen van groene stroom bij een grote leverancier. Deze houding houdt echter helemaal geen rekening met de enorme maatschappelijke en ecologische voetafdruk van de financiële sector. Waarom zou het enkel de eindklant zijn die beslist welke impact zijn geld mag hebben? Waarom zou de financieel beheerder aan wie die klant zijn geld toevertrouwt en die over veel meer informatie en kennis beschikt, géén verantwoordelijkheid nemen voor de maatschappelijke en ecologische gevolgen van de keuzes met dat geld? De goede redenen om dat te doen zijn bovendien niet alleen ethisch: zelfs als een fondsbeheerder of zijn cliënteel lak hebben aan mens en milieu, dan nog kan het relevant zijn om het investeringsbeleid aan te passen aan dergelijke thema's vanuit puur financieel eigenbelang. Hiernaar wordt verwezen met de term **'materialiteit'**. Bijvoorbeeld: wat je

ook denkt van de klimaatimpact van fossiele brandstoffen, feit is dat als de markt of de overheid ervoor zorgen dat bedrijven die afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen het moeilijker krijgen (denk aan oliebedrijven of autofabrikanten die niet snel genoeg omschakelen naar elektrisch rijden), dan zullen die bedrijven minder waard worden en moet je als fondsbeheerder je verantwoordelijkheid nemen en dergelijke investeringen kritisch herbekijken.

De huidige wetten en regels helpen niet

Al vroeg in het project werden we geconfronteerd met de vaststelling dat heel wat van de huidige wetten en regels in de weg staan van een portefeuillebeheer dat consequent rekening houdt met maatschappelijke en ecologische factoren.

Het eerste probleem zit al in de **definities**: wat noemen we duurzaam, wat is ethisch? Het daarover eens zijn is één ding en is niet eenvoudig; dezelfde vlag gebruiken voor dezelfde lading is een ander. Vandaag worden we om de oren geslagen met zelfverklaarde duurzame producten, het ene al meer groengewassen dan het ander. Daar komt verandering in door de Europese **taxonomie** die op komst is: een classificatiesysteem voor financiële producten dat ervoor moet zorgen dat iedereen dezelfde woorden gebruikt voor dezelfde inhoud. Jammer genoeg legt de taxonomie geen minimumdrempels vast voor wat 'groen' en wat 'grijs' mag heten.

We verwezen al naar de **fiscale penaliserende** bij overdracht van de reserves in een RIZIV-contract naar een andere aanbieder. Dit maakte in ons geval de opstart van

5 Chief Investment Officer

een innovatief en duurzaam alternatief quasi onmogelijk omdat we enkel met 'vers' geld kunnen werken en de reeds belegde sommen niet kunnen verhuizen.

Voor verzekeraars is sinds 2016 een nieuwe wetgeving in voege, 'Solvency II', die de consument moet beschermen door te zorgen voor een stabiel en veilig verzekeringswezen. Deze nieuwe wet heeft echter grote kansen gemist om verzekeraars te stimuleren tot meer lange-termijndenken en een duurzaam investeringsbeleid. Zowel de verplichtingen met betrekking tot het aanhouden van kapitaalbuffers als de incentives in de wet, maken het volgens de verzekeraars minder aantrekkelijk om te kiezen voor lange-termijn investeringen zoals infrastructuur voor hernieuwbare energie of duurzame mobiliteit – exact die investeringen die nodig zijn om een 1,5° scenario te realiseren.

Verder staat ook het werken met **beursindexen en 'benchmarks'** in de weg van innovatie en duurzaamheid. Een index is een selectie van een reeks financiële investeringen (aandelen, obligaties) die representatief zijn voor (een deel van) de markt. De prestatie van al deze investeringen samen wordt weergegeven door de koers van de index. Beheerders vergelijken de prestatie van hun eigen portefeuille (de verzameling van alle investeringen die zij geselecteerd hebben en waarin het geld van hun klanten dus geplaatst is) met die van een index die ze als referentie kiezen, dat heet dan de 'benchmark'. Het grote probleem van dit systeem is dat het innovatie in de weg staat omdat het werkt zoals een boekentoptien: eens een boek in de toptien is beland, zullen nog meer mensen het kopen en wordt de positie bestendig. Nochtans getuigt dit mechanisme niet zozeer van de kwaliteit van het boek als wel van kuddegedrag. Wanneer we het erover eens zijn dat vandaag massale investeringen nodig zijn in een radicaal andere richting, dan betekent dat dat er een nieuwe 'benchmark' moet komen. Anders hebben beheerders die voor een nieuwe richting kiezen, geen representatief vergelijkingspunt om de prestatie van hun portefeuille aan af te meten. Op Europees niveau, in het kader van het 'EU Action Plan on Financing Sustainable Growth' is wetgeving aangenomen voor het creëren van 'climate benchmarks' maar er is zonder enige twijfel ook leiderschap nodig in de financiële wereld zelf opdat de keuzes met investeringen snel genoeg van richting zouden veranderen.

Het goochelen met financiële instrumenten, indexen en benchmarks zou ons bijna laten vergeten dat er een wereld bestaat buiten de beurs. Met wat gezond verstand vraag je je al snel af waarom pensioenvoorzieningen in zo'n hoge mate in **beursgenoteerde investeringen** moeten geplaatst worden, waar ze onderhevig zijn aan de grillen van een markt die meer op emotie dan op ratio drijft. De crash van 2008 illustreerde hoe veilig dat geld is: wereldwijd ging 2,8 biljoen dollar m.a.w. 2.800 miljard in rook op! Waarom

zou het geld van pensioenvoorzieningen niet rechtstreeks geïnvesteerd kunnen worden in een goede selectie van projecten die pas op langere termijn rendabel worden? We hebben ons geld toch pas nodig binnen 30-40 jaar en we beschikken over alle nodige statistiek om in te schatten hoeveel cash er op welk moment nodig is om begunstigen uit te betalen. Een beurs is nuttig om aandelen en obligaties op elk moment te kunnen verhandelen voor cash, maar in het kader van pensioen is toch niet zoveel liquiditeit nodig? Nochtans zijn de huidige regels zeer restrictief voor investeringen buiten de beurs en dus bevatten de meeste portefeuilles niet meer dan 10 à 15 % niet-beursgenoteerde effecten.

In de **beheerskosten** voor een financiële portefeuille zitten ook enkele contraproductieve mechanismen. Een veelgehoord bezwaar bij beheerders is dat het samenstellen van een duurzame portefeuille veel geld kost omdat de nodige data om een goede selectie te maken van bedrijven met positieve sociale en ecologische impact geld kosten. Zo dreigt een duurzaam fonds door de hoge administratieve kosten alsnog een lagere opbrengst te hebben, terwijl de duurzame investeringen zelf het bewezen even goed of beter doen op de lange termijn⁶. Op Europees niveau werd door de banken en sommige politici geijverd voor een 'green factor' – een reductie van kapitaalseisen (een beloning zeg maar) voor duurzame investeringen, terwijl er geen reductie in financieel risico tegenover stond. Minstens even logisch zou het zijn om een 'brown factor' in te voeren, een financiële correctie voor het aanhouden van investeringen waarvan de negatieve sociale en/of ecologische impact bewezen is. Deze maatregel is echter voor een aantal jaren uitgesteld – een groot succes van financiële lobbyisten.

Een belangrijke kanttekening hierbij is de vraag of verhoogen/verlagen van kapitaalseisen bij wijze van straf/beloning niet volledig voorbijgaat aan het doel van kapitaalseisen. Die dienen namelijk om ervoor te zorgen dat een financiële instelling voldoende buffer heeft om risico's op te vangen. Indien klimaatrisico's correct geïnternaliseerd worden en dus 'materieel' worden (omdat ze zich vertalen in financieel verlies), dan zou dit vanzelf met zich meebrengen dat instellingen die klimaatbelastende investeringen aanhouden méér risico nemen en dus een hogere buffer nodig hebben.

Verschillende visies op risico

Zo komen we bij de rode draad in veel discussies rond duurzaam investeren: de verschillende kijk op risico. Het inschatten en beheren van risico's is een bijzonder complex expertisedomein en het gesprek daarover wordt al snel onbegrijpelijk voor leken. Desondanks komt bij het lezen en beluisteren van deze discussies één grote bedenking altijd terug: **de grootste risico's in de reële wereld**, de

6 In 2015 werd daarover een ambitieuze meta-analyse van 2000 studies gepubliceerd in het Journal of Sustainable Finance and Investment. De auteurs concluderen dat de opbrengst van beleggen volgens ESG criteria (Ecological, Social and Corporate Governance) even hoog of hoger is dan wanneer hiermee géén rekening wordt gehouden. Bovendien blijkt het risico lager.

"Based on this exhaustive review effort, our main conclusion is: the orientation toward long-term responsible investing should be important for all kinds of rational investors in order to fulfill their fiduciary duties and may better align investors' interests with the broader objectives of society." Zie http://www.sustainablefinance.ch/upload/cms/user/201512_JSustFinance_MetastudyPerformance.pdf

risico's die onze welvaart en zelfs de samenleving zoals we die vandaag kennen bedreigen, lijken niet of onvoldoende vertaald te worden in die hypercomplexe risicomodellen. Milieuvervuiling (door bijvoorbeeld een olielek op zee) wordt door grote oliemaatschappijen en hun investeerders een **'externality'** genoemd – een vervelend bijverschijnsel waarvoor ze wat geld aan de kant moeten zetten om eventuele schadeclaims te betalen. Maar mocht alle schade aan het milieu, de schade aan de volksgezondheid en de schade ten gevolge van klimaatverandering doorgerekend worden in de olieprijs, dan was olie vandaag al onbetaalbaar en dan zouden de aandelen en obligaties van deze firma's een véél lagere waarde hebben.

Eén van de objectieven van het **actieplan van de Europese Commissie** voor financiering van een duurzame economie is om sociale risico's, klimaat- en milieurisico's (allemaal 'externalities' tot nader order...) te **internaliseren** in de risico-analyse. Moeten we daarop wachten? Is het niet overduidelijk, vandaag al, dat bijvoorbeeld fossiele brandstoffen niet de toekomst zijn? Misschien valt er op korte tijd nog wat geld mee te verdienen, maar weegt dat op tegen het risico op middellange en lange termijn? Is het risico om als laatste deze effecten te verkopen (op een punt dat ze

hun waarde verloren zullen hebben – een duik die in het slechtste geval snel en diep zal gaan⁷) niet groter dan het risico van waardeverlies door bij de eersten te zijn?

Financiële beheerders hebben een wettelijke verplichting die **'fiduciary duty'** wordt genoemd – samen te vatten als de verplichting om te handelen in het belang van de klant. Naar onze mening wordt deze verplichting vandaag te eng gehanteerd als: 'de verplichting om een zo goed mogelijk korte-termijn financieel rendement te realiseren voor de klant'. De directeur van het Nederlandse Pensioenfonds voor Zorg en Welzijn verwoordde treffend hoe relatief en beperkt die visie is: *'Wat heb je aan een hoog financieel rendement als je straks met adembeschermingsapparatuur over de straat moet?'*

Het actieplan van de Europese commissie werkt aan herziening van de 'fiduciary duty' maar ook hier hopen we dat zowel beheerders als hun klanten nu al breder kijken naar de risico's die misschien vandaag nog niet vertaald zijn in een financieel verlies, maar die dat later ongetwijfeld wél zullen worden.

—

7 'Too late, too sudden: Transition to a low-carbon economy and systemic risk' https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/asc/Reports_ASC_6_1602.pdf

3

Concrete stappen richting duurzaam pensioen

De aanbieders van VAPZ/RIZIV-contracten die we hieronder bespreken zijn degenen met wie we in rechtstreeks contact zijn geweest naar aanleiding van het project. De meest frequente en meest geëngageerde contacten waren met Curalia, Bank Van Breda en P&V/Vivium. Met AG Insurance was er één gesprek, georganiseerd op initiatief van de mensen van Bank Van Breda. Met Amonis kwam het niet tot een gesprek maar er werd wel telkens grondig geantwoord op onze vragen via mail.

De volgorde hieronder volgt de chronologie van de contacten.

“ ESG is een belangrijke zaak, maar financieel risico/rendement is evenzeer belangrijk. ”

– Tom Mergaerts, CEO

Goed om weten

Amonis is vandaag de marktleider op het gebied van RIZIV-contracten.

De instelling is de enige aanbieder in de top tien (gerangschikt volgens marktaandeel in RIZIV-contracten) die juridisch een OFP-structuur heeft (Organisme voor Financiering van Pensioenen of kortweg pensioenfonds). De voor- en nadelen van een pensioenfonds komen in hoge mate overeen met die van een tak 23-verzekering, zoals uitgelegd in de legende bij figuur 1. Het risico is hoger, het potentieel rendement ook. Over lange periodes levert een fonds vaak een hoger gemiddeld rendement op dan een tak 21-verzekering, zoals Amonis ook bewees in de voorbije decennia. Het blijft echter een belangrijke vraag of dit het hogere risico waard is, zeker wanneer het gaat om pensioengeld dat moet dienen om een levensstandaard te garanderen. De tegenwerping van Amonis hierbij is dat de gegarandeerde rente op tak 21 verzekeringscontracten vandaag lager is dan de inflatie waardoor er ook koopkracht verloren gaat.

Cijfers

Amonis heeft 28.000 leden en beheert een portefeuille van inmiddels ruim 2 miljard EUR. Daarvan wordt een deel in een eigen beleggingsfonds beheerd, een ander deel wordt uitbesteed aan enkele fondsbeheerders.

Huidig aanbod

In de voorbije jaren heeft Amonis gewerkt aan een eigen uitsluitingsbeleid op basis van ESG-factoren en de bedoeling is om dit zo snel mogelijk op een zo groot mogelijk deel van de portefeuille toe te passen, zowel op het eigen fonds als op de delen beheerd door externe fondsbeheerders.

De belangrijkste principes hierin zijn:

Voor aandelen en obligaties van bedrijven:

Uitsluiting op basis van eindproduct:

- Tabak
- Clustermunitie, antipersoonsmijnen en andere controversiële wapens (bv. Chemische wapens)
- Kernwapens

Uitsluiting op basis van productieproces:

- Belangrijke, directe en onomkeerbare schade aan het milieu
- Dierproeven voor cosmetica
- Meer dan 30% van de productie wordt gerealiseerd met energie uit fossiele brandstoffen

Uitsluiting op basis van wanbeleid binnen het bedrijf zelf: schending van volgende normen

- UN Global Compact
- ILO-normen: de Internationale Arbeidsorganisatie
- Schending van mensenrechten
- Corruptie
- Schending van ‘fundamentele ethische normen’: onduidelijk wat hiermee bedoeld wordt

Voor overheidsobligaties: deze worden uitgesloten wanneer overheden inbreuk plegen op volgende verdragen:

- CWC treaty: een internationale conventie over chemische wapens
- Het non-proliferatieverdrag met betrekking tot kernwapens
- de universele rechten van de mens

Behalve het eigen beleid van Amonis hebben hun externe fondsbeheerders vaak nog een eigen ESG-screening die meestal een ‘best in class’ beleid is (zie hiervoor de toelichting bij Curialia).

Een exclusiebeleid is een goed begin maar heeft enkele belangrijke beperkingen. Vooreerst is het afhankelijk van de gegevens die beschikbaar zijn over de bedrijven waarin geïnvesteerd wordt. Deze data worden verzameld door gespecialiseerde ratingbureau’s die vervolgens scores en rangschikkingen maken. De kwaliteit van deze ratings hangt samen met de kwaliteit van de gegevens die de bedrijven zelf vrijgeven maar ook met eventuele belangenvermenging bij het ratingbureau.

Ten tweede levert een exclusiebeleid geen bijdrage aan het actief oriënteren van kapitaal in de richting van investeringen met een bewezen positieve sociale en/of ecologische impact.

Tot slot is het belangrijk te vermelden dat het ESG-beleid van Amonis geen uitsluiting van de extractie van fossiele brandstoffen vermeldt.

Wat brengt de toekomst?

Alvorens volgende stappen te zetten in het ESG-beleid wenst Amonis de nieuwe Europese regelgeving op dat terrein af te wachten.

“ Het is nodig dat jullie er de zweep op houden. Anders verdwijnt dit thema uit de prioriteiten door de waan van de dag. ”

— Nico Lodewijks, CEO

Goed om weten

Curalia is een onderlinge verzekeringsvereniging (OVV), die werd opgericht in 1968 om het aanvullend pensioen van apothekers te beheren in het kader van het RIZIV-statuuat. Inmiddels is het publiek uitgebreid naar **alle medische en paramedische beroepen** en biedt Curalia ook verzekeringen op maat van zorgverleners aan.

Curalia is een verzekeraar, dus gelden de regels voor een **pensioenverzekering** waaronder kapitaalsgarantie. Bij schokken op de financiële markten moet een verzekeraar kunnen garanderen dat aangeslotenen minstens de opgebouwde reserves (stortingen en oprenting) ontvangen.

Het bedrijf is juridisch een **coöperatie** (onderlinge vereniging) waarbij de eigen leden de enige aandeelhouders zijn. Er zijn dus geen externe aandeelhouders die inspraak hebben in het beleid van het bedrijf of die delen in de winst. Dit is een belangrijk verschil met grote verzekeringsmaatschappijen, zeker wanneer ze beursgenoteerd zijn, die om aandeelhouders tevreden te stellen meer verleid kunnen worden tot het streven naar korte-termijnwinsten (en dus hoger risico). Alle leden worden uitgenodigd voor de Algemene Vergadering en hebben stemrecht.

Cijfers

Curalia heeft 24.000 leden, allemaal zorgverleners, en heeft een portfolio van ruim 770 miljoen EUR.

Huidig beleid rond verantwoord investeren

Curalia was de eerste aanbieder van RIZIV-contracten die zich bereid toonde om in grote openheid rond onze vragen met betrekking tot ecologisch en maatschappelijk verantwoord investeren van gedachten te wisselen. Na een reeks gesprekken zowel intern als met ons werd besloten om ernstig aan de slag te gaan.

Curalia stemde in met een screening van haar volledige portfolio door **Forum Ethibel**, een Belgische non-profitorganisatie met meer dan 20 jaar ervaring met controle en certificatie van financiële producten op het gebied van ethiek en duurzaamheid. Het resultaat van deze screening vormt het begin van een ambitieus traject naar een portfolio met positieve impact op mens en milieu.

De eerste maatregelen werden inmiddels uitgevoerd.

Er werd 2 miljoen EUR geplaatst in een zeer geavanceerd

investeringsfonds⁸ met focus op **‘regeneratieve economie’**. In de praktijk wordt dit geld vooral geïnvesteerd in Europese bedrijven die lokaal duurzaam voedsel produceren of die focussen op energiebesparing en hernieuwbare energie. In verhouding tot het totale portfolio van 770 miljoen EUR is dit een klein bedrag, maar het is wél een **vernieuwende kijk op investeren en op het evalueren van ‘opbrengst’** (zowel in financiële als maatschappelijke termen) die op deze manier ingang vindt bij het bedrijf. We konden vaststellen dat met deze investering een mentaliteitswijziging is ingezet en dat is bemoedigend voor de toekomst.

Voor de overige delen van de portefeuille kregen externe fondsbeheerders alvast opdracht om bij aflopende beleggingen te kiezen voor een product uit de eerste categorieën van een *best-in-class* schaal. Investerings worden daarvoor per sector gerangschikt in categorieën van beste ecologische/sociale/governance prestatie naar slechtste. Bij een zogenaamd *best-in-class* beleid worden de slechtste categorieën uitgesloten. Dit is een courante strategie voor verantwoord beleggen en leidt niet altijd vanzelf tot een sterke verbetering van maatschappelijke impact. Wat als de beste van de klas ook gebuisd is?

Verder blijft Curalia aandacht besteden aan een beter gendevenwicht in de Raad van Bestuur en de verschillende comités.

Wat brengt de toekomst?

Curalia engageert zich om de screening door Ethibel tweejaarlijks te herhalen. Daarnaast werkt Curalia aan een intern beleidsdocument met betrekking tot maatschappelijk verantwoord investeren wat als toetssteen zal dienen voor de verschillende vermogensbeheerders.

Tot slot wil Curalia regelmatig een expert in maatschappelijk verantwoord beleggen uitnodigen voor het investeringscomité om dit punt hoog op de agenda te houden.

Dit engagement voor doorgedreven keuzes in verantwoord investeren met een degelijke kwaliteitsbewaking door een externe beoordelaar, naast de oprechte bewustwording bij de CEO van het bedrijf, doen ons geloven dat Curalia in de volgende jaren haar positieve impact met pensioengeld sterk zal kunnen verhogen.

8 <http://www.quadia.ch/impact.html>

“ Het gesprek met u heeft ons nog eens goed wakker geschud. Persoonlijk weet ik dat vele mensen in dit bedrijf vooruit willen en achter dit verhaal staan, en dat maakt dat we niet zomaar gaan opgeven en druk zullen blijven uitoefenen op onze verzekeringspartners. ”

– Laurence, verantwoordelijke fiscale beleggingen

Goed om weten

Bank Van Breda richt zich specifiek op **ondernemers en vrije beroepen**. In de analyse van FairFin⁹ komt Bank Van Breda naar boven als een structureel **veilige bank**: ze houdt een hoog eigen vermogen aan (10%) wat uitzonderlijk is in het huidige bankenlandschap en wat beschermt tegen schokken op de financiële markten. Daarnaast scoorde Bank Van Breda goed in de analyse van FairFin omdat ze uitsluitend rechtstreeks investeert - via het verlenen van kredieten - in de **reële economie** (en dus niet in mogelijke bubbels). De bank heeft op haar balans geen derivaten of andere financiële instrumenten die speculatie en onverantwoord risico in de hand werken.

Voor pensioenproducten en levensverzekeringen werkt Bank Van Breda samen met partners, voornamelijk Vivium en AG Insurance. Met hen wordt frequent overlegd over maatschappelijk verantwoord investeren.

Cijfers

De pensioenreserves tweede en derde pijler bedragen momenteel ruim één miljard euro en worden verdeeld over drie partners (Vivium, AG Insurance en Bank Delen (de laatste voor het Hermes Pensioenfonds)).

Huidig beleid rond verantwoord investeren

Omwille van het ontbreken van een transparant beleid met betrekking tot **maatschappelijk verantwoord investeren** (MVO-beleid) kreeg Bank Van Breda in 2017 nog een onvol-

doende in de evaluatie van FairFin. De voorbije jaren maakte de bank hier echter werk van en het resultaat is te lezen in het jaarverslag¹⁰.

Het huidige MVO-beleid van Bank Van Breda is een degelijk begin en het is duidelijk dat het thema op de agenda staat om er te blijven. Dit beleid wordt (nog) niet opgelegd aan derde partijen van wie de bank pensioenproducten aanbiedt.

Enkele bedenkingen bij de huidige aanpak:

- Voor kredietverlening vermeldt Bank Van Breda de uitsluiting van productie van fossiele brandstoffen, (kern) wapens, tabak en kernenergie. Het zou logisch zijn om deze uitsluitingen ook te hanteren in het vermogensbeheer (door Bank Delen en andere derde partijen).
- UN PRI is een mooi begin maar de praktijk¹¹ vandaag leert dat het niet-bindende karakter ervan te weinig resultaat oplevert.

Wat brengt de toekomst?

Naar aanleiding van dit project onderzoekt Bank Van Breda actief verdere opties voor innovatieve duurzame oplossingen in de tweede pijler. Hoe groter de groep geïnteresseerde cliënten die hierom vraagt, hoe sterker het mandaat voor de mensen binnen het bedrijf die hiermee bezig zijn.

⁹ Staat van de Banken, editie 2017 <http://fairfin.be/sites/default/files/media/documents/Staat%20van%20de%20Banken%202017%20-%20FairFin%20Digiversie.pdf>

¹⁰ https://www.bankvanbreda.be/media/3095/260219_bvb-jaarverslag2018-nl.pdf

¹¹ Een voorbeeld: het bedrijf Vale is verantwoordelijk voor een mijnramp in januari 2019 nadat in 2015 reeds een soortgelijke ramp gebeurde. 80% van de investeerders in Vale hebben PRI ondertekend... Ook financieel zijn deze investeringen riskant: de beurskoers van Vale duikelde na de ramp fors naar beneden. Materialiseren van ESG risico's gebeurt op die manier vanzelf... maar te laat voor de klant.

“ P&V is zich bewust van haar maatschappelijke rol als verzekeraar en investeerder. Daarom willen we graag onderzoeken hoe we kunnen bijdragen aan de verduurzaming van de pensioenproducten van onze klanten. ”

– Marie-Paule, productmanager Life

Goed om weten

P&V (Prévoyance & Voorzorg) Groep is een Belgische coöperatieve verzekeraar die zijn oorsprong kende in de arbeidersbeweging van het begin van de 20e eeuw. De verzekeringsproducten van P&V worden verdeeld door een netwerk van zelfstandige P&V agenten.

Vivium is inmiddels juridisch volledig opgegaan in de P&V Groep maar het merk bleef behouden. Vivium verdeelt zijn producten via een netwerk van onafhankelijke makelaars (die dus ook andere merken verkopen).

Cijfers

P&V heeft eind 2018 een balanstotaal van een kleine 20 miljard EUR. In het kader van tweede pijler pensioenproducten beheert P&V/Vivium ongeveer 2,5 miljard EUR, waarvan 168 miljoen EUR van zorgverleners.

Huidig beleid rond verantwoord investeren

Op de website van P&V vinden we een duurzaamheidsbeleid dat spreekt over afvalbeheer, milieuvriendelijke mobiliteit en energiezuinig beheer van de eigen gebouwen. Verder wordt een deel van de winst geherinvesteerd in projecten die inspelen op de noden van de samenleving.

De sociale projecten die oorspronkelijk onderdeel waren van de coöperatie worden nu onafhankelijk verdergezet door de Stichting P&V die via verschillende initiatieven de maatschappelijke betrokkenheid van jongeren wil verhogen en hen uitnodigt tot actief burgerschap.

We vinden tot op vandaag geen beleid dat betrekking heeft op de maatschappelijke en ecologische impact van het geïnvesteerde geld, wat voor een portfolio van zo'n 20 miljard veruit de grootste impact is die een financieel bedrijf kan hebben.

Eind 2018 gingen we dankzij inspanningen van medewerkers van Bank Van Breda en makelaarsnetwerk Infinia in gesprek met enkele gemotiveerde mensen binnen de afdeling levensverzekeringsproducten bij P&V/Vivium. In eerste instantie werd grondig onderzocht wat de mogelijkheden zijn om een pensioenproduct in de tweede pijler te bouwen dat zou kunnen voldoen aan de vereisten voor het RIZIV-statuut en dat baanbrekend zou zijn op gebied van duurzaamheid. Daarvoor werd creatief nagedacht buiten de bestaande kaders wat op zich al hoopgevend was.

Uiteindelijk werd daarnaast ook het gesprek geopend over het investeringsbeleid van het 'main fund'. Dit ligt technisch minder voor de hand, onder andere omdat dit aan langer lopende afspraken en aan strenge regels gebonden is.

Wat brengt de toekomst?

P&V engageerde zich om in de komende maanden en jaren verdere stappen te ondernemen om het productaanbod meer te sturen richting een ecologisch en sociaal verantwoord beleid en dit zowel in individuele als collectieve pensioenproducten, zowel op tak 21- als tak 23- domein. Hiervoor werden al de eerste voorbereidingen getroffen en gesprekken gevoerd met partners die P&V hierin kunnen ondersteunen. FairFin was bij deze eerste gesprekken aanwezig en is opgetogen over de bereidheid om buiten het bestaande kader te denken en op zoek te gaan naar vernieuwende partnerschappen en procedures om een ambitieus duurzaam beleid in de praktijk te brengen.

“ Sustainability: dat moet je niet zeggen, dat moet je doen. ”

– Bart Desmet, CEO van Ageas groep

Goed om weten

AG Insurance is voor België marktleider in de verzekeringssector en is daarmee ook meteen de grootste institutionele belegger van het land. Het bedrijf is voor 75% in handen van Ageas Group en voor 25% van BNP Paribas Fortis. De verzekerings- en pensioenproducten van AG Insurance worden verdeeld via zelfstandige makelaars, via Fintro agentschappen, via BNP Paribas Fortis bankkantoren en via de postkantoren van Bpost Bank.n).

Cijfers

AG Insurance heeft zo'n 2,7 miljoen klanten en beheert een portfolio van meer dan 77 miljard EUR. Eind 2018 bedroegen de beheerde reserves in tweede pijler 22,7 miljard EUR.

Huidig beleid rond verantwoord investeren

Wat betreft maatschappelijk verantwoord ondernemen vinden we op de site van AG maatregelen met betrekking tot het energiezuinig beheer van de eigen gebouwen en aanmoediging van duurzame mobiliteit bij de werknemers. Daarnaast worden projecten rond sociale uitsluiting en armoede gesteund via AG Solidarity.

Dankzij de inspanningen van de mensen van Bank Van Breda werden we uitgenodigd voor een gesprek met de CIO (Chief Investment Officer) van AG Insurance. Dit is wat hij zei: *“AG zet stappen met de volledige portfolio door de integratie van ESG (Ecological, Social, good Governance) factoren in elke investeringsbeslissing en sinds eind 2018 ook de uitsluiting van steenkool, tabak en wapens. Voor klanten die verder willen gaan bieden we zover het reglementair kader dit toelaat duurzame oplossingen aan die enkel beleggen in bedrijven of landen die leiden op vlak van duurzaamheid.”* Over hoe de integratie van ESG factoren precies verloopt vonden we noch op de website noch in het gesprek een duidelijk antwoord.

Verder is AG ondertekenaar van PRI, de Principles for Responsible Investment van de Verenigde Naties. Dit is een lovenswaardig en toonaangevend internationaal initiatief, maar het is tot nader order niet bindend en de realiteit

toont¹² dat het lang niet volstaat om te vermijden dat bedrijven die ernstige schade toebrengen aan mensen en/of milieu gefinancierd worden.

Rond verdere uitstap uit fossiele brandstoffen heeft AG geen publiek beleid en in het gesprek daarover gaf de CIO aan dat olie en gas er niet op korte termijn uit zullen gaan. Het argument was dat het hypocriet zou zijn om deze investeringen te stoppen terwijl AG vandaag wel nog de wagens verzekert die op fossiele brandstoffen rijden.

Wat brengt de toekomst?

In eerste instantie verklaarde AG bereid te zijn om binnen haar portfolio een duurzaam VAPZ/RIZIV-statuut te ontwerpen voor klanten die dat belangrijk vinden. Dit wordt het proportionaliteitsbeginsel genoemd en is te vergelijken met een groene-stroomcontract bij een groot nutsbedrijf: aanbieders engageren zich om een bedrag equivalent aan de reserves van klanten die dat uitdrukkelijk vragen te investeren in duurzame beleggingen. Het gaat dus nog steeds om één groot portfolio, waarvan dan een deel in duurzame investeringen wordt geplaatst, precies zo groot als het aantal klanten dat dit wenst.

Daarnaast verklaart AG voor het geheel van haar productaanbod te werken aan een SRI-visie (Socially Responsible Investment) die gebaseerd is op de nieuwe duurzame norm van Febelfin¹³, de koepelorganisatie van de bankensector. AG geeft prioriteit aan een product voor pensioensparen in de derde pijler; andere producten zullen volgen.

De Febelfin norm mag aangemoedigd worden als een waardevolle eerste stap, maar de mazen in het net zijn groot. Zo hoeft bijvoorbeeld 5% van een portfolio al helemaal niet te voldoen aan de norm om toch 'duurzaam' te worden genoemd. En ook voor uitsluitingen zoals tabak en wapens zijn er achterpoortjes – als de omzet uit deze activiteiten niet meer dan 10% bedraagt dan mag een bedrijf erin. In de praktijk betekent dat dat bijvoorbeeld Safran, één van de wereldwijde top 20 kernwapenproducenten, in een duurzaam gelabeld fonds kan voorkomen.

¹² Een voorbeeld: het bedrijf Vale is verantwoordelijk voor een mijnramp in Brazilië in januari 2019 nadat in 2015 reeds een soortgelijke ramp gebeurde. 80% van de investeerders in Vale hebben PRI ondertekend... Ook financieel zijn deze investeringen riskant: de beurskoers van Vale duikelde na de ramp fors naar beneden. Materialiseren van ESG risico's gebeurt op die manier vanzelf... maar te laat voor de klant.

¹³ <https://www.febelfin.be/nl/professionelen/artikel/febelfin-ontwikkelt-duurzame-norm-en-label-de-5-belangrijkste-vragen-over>

4

Conclusie en aanbevelingen

Klant is koning?

Hoe groter en hoe machtiger het financieel bedrijf, hoe sterker de motivatie voor **'business as usual'**. Het is belangrijk om als klant voor ogen te houden dat de nodige beweging naar fundamentele verandering in de financiële sector niet zal beginnen vanuit de grote spelers zelf. 'Business as usual' betekent voor hen immers het behoud van enorme privileges. **Meer transparantie en meer verantwoording** aan de samenleving: dat zullen we van hen moeten eisen.

'Prima, dat is toch precies de rol van de overheid?', denk je dan meteen. Idealiter wel. Maar in de praktijk gaat dat anders. FairFin en andere NGO's zijn wel eens betrokken bij raadplegingsrondes voor nieuwe wetgeving en dan beleven we van op de eerste rij hoe goed georganiseerd en invloedrijk de **lobby van de financiële instellingen** is. Het resultaat is stevast dat de ambities van de wetten en regels die gaan over maatschappelijke verantwoordelijkheid naar beneden worden bijgesteld.

Daarom is het écht belangrijk dat ook jij je laat horen! Geen enkel bedrijf overleeft zonder klanten dus gebruik de impact die je hebt met je eigen geld. **Bewuste klanten** kunnen op die manier zélf de maatschappelijke risico's 'materialiseren' door er mee voor te zorgen dat bedrijven die hun verantwoordelijkheid onvoldoende nemen, klanten verliezen. Voor een RIZIV-contract kan je jammer genoeg je reserves niet verplaatsen, maar je kan wél vanaf het volgende jaar bij een nieuwe aanbieder beginnen sparen. Vind je het huidige aanbod nog onvoldoende, laat het hen

dan weten en kondig je eventueel vertrek aan wanneer het niet verbetert. Via de website¹⁴ van het project kan je heel eenvoudig je aanbieder aanschrijven.

Wat we tenslotte ook leerden in dit project is dat de **mensen binnen financiële instellingen** die werk willen maken van meer maatschappelijke verantwoordelijkheid veel meer gehoord worden door hun eigen directie wanneer ze gesteund worden door zoveel mogelijk bewuste klanten. Spreek er dus over bij elk contact met je relatiebeheerder!

Gezondheid en welzijn verbeteren zo niet enkel door je dagelijkse inzet voor je werk, maar ook via een beter beleid met jouw geld.

Bij FairFin kregen we inmiddels heel veel vragen van mensen die niet binnen de doelgroep van dit project vallen. Zoveel dat we besloten om in een tweede fase het project te verbreden naar **alle pensioenvoorzieningen**. Wil je op de hoogte blijven, meld je dan in twee kliks aan op ons platform¹⁵ en zet zo meteen onze vraag aan de beheerders kracht bij.

Oproep aan de aanbieders

Een groeiende groep mensen leeft met een *'sense of urgency'* over de grote uitdagingen van onze tijd. Zorgverleners in het bijzonder stellen zich steeds vaker de vraag welke zin het heeft om zich dagelijks in te zetten voor gezondheid en

¹⁴ <https://duurzaam-pensioen.be/nl/contacteer-je-beheerder/>

¹⁵ <https://duurzaam-pensioen.be/nl/doe-mee/>

welzijn als intussen onze leefomgeving steeds ongezonder wordt. In alle lagen en op alle niveau's zullen mensen moeten opstaan die **leiderschap** opnemen om onze samenleving veilig te stellen voor de toekomst.

Maar niet ieders verantwoordelijkheid is even groot. Wie een grotere potentiële impact heeft, heeft ook een grotere **verantwoordelijkheid** om die ten goede te gebruiken. Doen wat moet van de wet is dan niet meer goed genoeg. Jaarverslagen blinken doorgaans van trotse mededelingen over het *outperformen* van de *benchmark*. *Outperform*

wetten en regels met dezelfde motivatie als waarmee je de benchmarks wil kloppen – de kans is erg groot dat dat ook financieel zal lonen want de risico's met betrekking tot milieu, klimaat en mensenrechten zijn zo groot dat ze op een bepaald moment vanzelf tot financieel verlies zullen leiden. Neem zelf een leidende rol en wees de slimste in het zien aankomen van materialisering van risico's die nu nog buiten de modellen liggen – maar niet meer voor lang.

Dankwoord

Dit project was niets geworden zonder de bereidwillige medewerking van een lange lijst deskundige mensen die, vaak in hun vrije tijd, hun kennis, ervaring en netwerk hebben gedeeld.

Bronnen

FSMA
Nationale Bank van België
Pension Savings – The Real Return, 2018 Edition, Better Finance

FairFin v.z.w.
www.fairfin.be
www.duurzaam-pensioen.be

Een project van FairFin met steun van de Vlaamse Overheid, SDGs.be en FIDO

